

Jannie Regnerus: *Het wolkenpaviljoen (Pilvipaviljonki)*

Näytekäännös, alkuperäisteoksen sivut 38—58

Suomentanut Titia Schuurman

Kuten Calvinon *Näkymättömien kaupunkien* matkamies, joka luonnostelee kymmeniä eri muunnelmia samasta kaupungista, voisi Luut kertoa monenlaisia tarinoita rakkaudestaan Krisiin. Kaikki ne tarinat kertovat miehestä, naisesta ja lapsesta. Joissakin tarinoissa paino on heidän ilossaan ja onnessaan, he poimivat kastanjoita okranväriseessä syysmetsässä tai lähtevät kuutamoisena talviyönä kelkkamäkeen korkeille järvenrantadyyneille. Jotkin tarinat kertovat arkisista asioista, joihin ei kiinnitetty huomiota silloin, kun ei ollut suruja, ja jotka vasta vuosia myöhemmin ovat saaneet hohtoa.

Toiset tarinat kertovat miehestä, naisesta ja heidän vuoteestaan, johon tarvitaan yhä enemmän peitteitä lämpimänä pysymiseksi. On tarina särkyneestä teekannusta ja suuresta talosta, jossa mies ja hänen vaimonsa piilottelevat toisiltaan, kunnes kumpikaan ei enää etsi toistaan. Kaikki ne eri versiot kertovat yhdestä ja samasta rakkaudesta, vaikka se onkin ohi. Sen kauneimmat sirpaleet Luut on pannut esille uudessa talossaan, jossa ne komeilevat kuin aarteet lasikupujen alla ja samettityynyillä.

Heidän rakkautensa talo oli kreikkalaisella saarella, jossakin maailman ääressä tai vieläpä hiukan reunan tuolla puolen. Valkoiseksi kalkittu talo sinisine ikkunaluukkuineen oli niin pienessä kylässä, että sitä ei ollut edes merkitty karttaan. Kris ja Luut viettivät talossa joka syksy pari viikkoa, siellä kiire ja hälinä seisahtuivat. Joka aamu Luut heräsi rauhalliseen hiljaisuuteen, joka hitaasti täyttyi kaukana kulkevan vuohilauman helisevistä kelloista, mustavariksen raakunnasta lahden yllä. Kun tuuli kävi mereltä maalle, kuului miten pikkukivet rahisivat vierieessään tyrskyissä. Pitkällä matkalla kohti saarta suolavesi oli hionut kivet sileiksi ja pyöreiksi.

Aamulla meri näytti hopeiselta, ja auringon kivutessa ylemmäs ja valon tulokulman muuttuessa vesi värjäytyi teräksensiniseksi. Ensi silmäyksellä saari, sen ruosteenväriset kukkulat ja kivikova maaperä, näytti karulta ja säälimättömältä. Rinnettä ylös kiivetessä kädet hankautuivat piankin rikki kallioihin, hauraaseen vulkaaniseen kiveen, joka oli yhtä terävää kuin koralli. Joka askelella Luutin jalanjäljestä pöllähti tomua, jonka haju oli hänelle vieras. Oliko se auringon vai tähtipölyn hajua? Maanpintaa peittivät umpikuolleet pensaat hopeanharmaana kuivakukkatarhana, mutta kun Luut taittoi oksan ja hieraisi sitä sormien välissä, ilmaan lehahti väkevöitynyt tuoksu. Se mikä näytti karulta ja kuolleelta säilyttikin ytimessään vankkaa elinvoimaa, tiiviisti kokoon puristunutta kuin liemikuutio. Nuoret versot piilottelivat mahdollisimman pitkään kallionraoissa, kapeissa varjonkaistaleissa, jotka saattoivat merkitä eroa elämän ja kuoleman välillä. Vain oliivipuut olivat täällä elementissään, niiden kiemuraiset rungot olivat vuosisatojen mittaan kasvaneet kuin korkkiruuvit auringon suuntaan.

Terassilta avautui näkymä arkeologisille kaivauksille laaksoon, muinaisen palatsin jäännöksille. Luut tunsu itsensä jättiläiseksi kävellessään raunioituneiden muurien labyrinthissa, ne eivät ulottuneet hänen pohjettaan ylemmäs, jotkin sentään polveen asti. Raunioiden lomassa ei ollut helppo kuvitella historiaa, palatsia ja eloisaa seuruetta, aukiota jolla neljätuhatta vuotta sitten leikkivät lapset ja kujia joilla leijui kanakeiton tuoksu.

Matalat muurinjäänteet toivat Luutin mieleen rakennelmat, joita hän oli nähnyt paimentolaislasten tekemän Mongoliassa. Kuivuneen joenuoman kivistä he rakensivat talon pohjapiirustuksen, eivät sellaista ympyrää kuin ne pyöreät teltat, joissa he itse kasvoivat, vaan suorita linjoja. Heidän silmissään viivasuorien seinien sisällä asuminen merkitsi edistystä. Myös sisätilat jaettiin kiviviivoilla pienempiin huoneisiin, ja viivan katkeamiskohtaan he ajattelivat ikkunan tai oven. Astuessaan leikisti huoneesta toiseen he tarttuivat kuviteltuun kahvaan avatakseen oven. Paimentolaislasten säärenkorkuiset pikku muurit eivät olleet menneen ajan jäänteitä, vaan haaveillun tulevaisuuden perustuksia.

Hämärän tullen laakson vahtikoirat puhkesivat joukolla haukkumaan, oli kuin ne olisivat pitäneet yötä vihamielisenä tunkeilijana. Niin kovaa kuin ne saapuvalla pimeälle räksyttivätkin, sitä ei ollut käännättäminen takaisin.

Makuuhuoneessa hyttysverkon suojissa Kris luki Luutille joka ilta jonkin kreikkalaisen myytin. Vaikka Luutin silmäluomet painoivat yhä raskaammin ja hän torkahteli hetkittäin, hänen alitajuntaansa tarttui yksityiskohtia. Medusan veripisarat, jotka sekoittuivat Poseidonin suolaiseen merisiemeneen, hedelmöityminen josta oli syntyvä lumivalkea siivekäs hevonen. Krisin ääni oli pehmeä, ja kynttilä, jolla hän valaisi pitelemäänsä kirjaa, heitti hänen profiilinsa varjon seinälle jättiläismäisen suurena: kaunis suora nenä ja hänen liikkuva suunsa, hyttysverkko morsiushuntuna.

Luut kulkee kilometrikaupalla rantaviivaa seuraten, sillä tavoin hänen ei tarvitse miettiä reittiään, maan ja veden välinen raja määrää tien. Lännestä tuulee navakasti, ja aallot tuovat mukanaan meriruohoa ja haalistuneita pulloja. Ranta on veitsisimpukoiden peitossa, niiden kuoret muodostavat raksahtelevan maton hänen saappaidensa alla.

Hän astuu hiekkalinnan jäännösten yli, sen märistä hiekkamöykyistä kasatut tornit muistuttavat vahvasti Barcelonan Sagrada Familian torneja. Tornit kuin valuvat kynttilät. Hän oli monesti nähnyt Tesselin siinä puuhassa pikkutyttönä, kaksi pyöreää nyrkkiä lypsyotteessa, ei utareiden vaan mudan täyteisinä, jokaisella puristuksella nyrkeistä valui hiukan lietettä, ja niin pikku tornit kasvoivat yhä korkeammiksi.

Sagradan rakennusmestarit eivät malttamattomasta nykyhetkestä piittaa. He saattavat kärsivällisesti katedraalin viimeistä osaa valmiiksi. Rakennustyön alusta lukien jo ainakin kolme sukupolvea käsityöläisiä on omistanut koko uransa tälle työmaalle, he tiesivät etteivät omin silmin näkisi katedraalia valmiina. Jokaiseen kiveen ja jokaiseen koristeeseen he puhalsivat hengen käsityöllään ja yksityiskohtien rakkaudellaan. Gaudi ei tuonut jumaluutta rakennukseen tavanomaisilla pietä-kuvilla ja ylenpalttisella kultauksella, vaan holveilla ja ikkunoilla, jotka hän suunnitteli jääkiteiden ja kastepisaroiden symmetristen rakenteiden mukaisiksi. Keskilaiivasta hän teki pylväsmetsän, siron ja luonnollisesti haaroittuvan kuin puiden oksistot, ja pylvääät kannattelevat kattoa, jonka tähdenmuotoisista värilasi-ikkunoista auringonvalo lankeaa sisälle sateenkaarina.

Missä maailmankolkassa annetaan rakennukselle sataneljäkymmentä vuotta aikaa kasvaa ja juurtua? Kun Luut toimistossa kertoo Sagradasta, hänen työtoverinsa nostavat kalliit kenkensä työpöydilleen ja pureskelevat ikävystyneesti lyijykynänpäätä. Luutille Sagrada on toivon rakennus: kun näkee, että katedraalin rakentamista on sitkeästi jatkettu maailmansodista ja tuomiopäivän uhkakuvista huolimatta, ei voi kuin uskoa, että ihmiskunnalla on vielä suuri tulevaisuus edessään. Luutin jatkaessa palopuhettaan hitaamman ja huolellisemman rakentamisen puolesta työtoverit valuvat yksi toisensa jälkeen kahviautomaatin suuntaan.

Luut harppaa yli meduusan, joka nököttää hiekassa kuin ilmakupla. Lyijynvärisellä merellä näyttää jokin punainen tulevan häntä kohti, se kiittää vaahtopäitä viistäen kuin hätäsoihdu. Välillä se takertuu aaltoihin kuin yrittäen jarruttaa vauhtiaan, mutta tuuli työntää sitä vastustamattomalla voimalla eteenpäin. Punaisen täplän tullessa lähemmäs Luut näkee että se on rantapallo, vuodenajasta erehtynyt. Englantilainen henkäys on sen eloon herättänyt, se on kimpoillut lasten käsissä edestakaisin ja jäänyt sitten myrskyn oikkujen armoille, vapaaseen pudotukseen vaakasuunnassa. Se ottaa kurssin suoraan kohti Luutia.

Ennen maihinnousuaan pallo takertuu vielä kerran kuohuihin, sitten tyrskyt kantavat sen rantaan ja sylkäisevät sen aivan Luutin jalkojen juureen. Jos hän olisi lähtenyt kotoa viisi minuuttia aikaisemmin tai myöhemmin, heidän tiensä eivät olisi kohdanneet. Hän voisi ottaa pallon ja viedä sen kotinsa suojiin, mutta jo ennen kuin hän pääsee ajatuksensa loppuun, pallon muovipinnassa käy väristys. Tuuli saa jälleen otteen sen pyöreystä, ja se puskee kuin kissa Luutin sääriä vasten. Tuuli ei näytä olevan kääntymässä, ja jos pallo joskus haluaa päästä kotiinsa, sen on vain jatkettava matkaa.

Luut astuu sivuun, ja pallo pyyhältää tiehensä hiekan yli ja kipuaa kauempana kahden dyynin välistä ylös. Luut pystyy seuraamaan punaista täplää vielä hetken, hän näkee miten se vierii dyynihuippujen yli, kunnes heinikko peittää sen näkyvistä. Niin ohikiitävä kuin heidän kohtaamisensa olikin, se riitti siihen, että Luut tuntee tulleen hylätyksi.

On kuin tavarat Luutin ympärillä tietäisivät häntä paremmin, mihin suuntaan kulkea. Tesselin lasikuulat ovat omin päin vierineet huoneen alimpaan nurkkaan. Ne ovat ainoat lelut, jotka Tessel jättää lojumaan, hänen Playmobil-kylänsä on äärimmäisen tarkkaan aseteltu ja rakennettu. On kuin hän olisi lähtenyt jonnekin kesken leikin ja voisi minä hetkenä tahansa palata jatkamaan sitä. Tessel konttaa varovasti rakennelmien välissä, harvoin jos koskaan hän tönäisee mitään kumoon. Hän kajauttaa hirnahduksia huoneen poikki ja elävöittää hahmoja pienillä äänenmuutoksilla. Kaikkien eri henkilöiden ohella hän on myös kaikkietävä kertoja, joka sanoo ääneen: ”Ja sitten tuli yö”, ja hetken päästä: ”Uusi päivä alkaa”. Hänen rakennusmaansa kattaa kaksi neliometriä olohuoneesta. Luut polvistuu tyttärensä lelumaailman ääreen ja etsii katseellaan uusia yksityiskohtia ja asetelmien muutoksia, joista voisi lukea, mitä Tessel kulloinkin puuhailee. Toisinaan asetelmat ja leikki ovat kuin ihannoitu versio Tesselin omasta elämästä. Muoviperhe istuu takkatulen ääressä, kissat ovat käpertyneet koreihinsa. Tesselin kyläkoulun seinillä on lasten piirustuksia, ne ovat postimerkkiäkin pienempiä, pikku näperrelmiä, jotka Tessel on itse tehnyt pienoiskokoon. Maalaustelineessä on Tesselin piirtämä keskeneräinen hevoshahmon kuva. Hän tietää, etteivät maalaukset valmistu käden käänteessä, ja siksi yksi hahmoista on istunut jo viikkokausia jakkaralla maalaustelineen ääressä käsivarsi jäykästi koholla, sivellin kädessä. Punainen baskeri korottaa hahmon taiteilijaksi, ja sen huomion kohde seisoo liikkumatta matolla laiduntamassa. Imuroidessaan Luut tekee laajan kaarroksen Tesselin maailman ympäri, ettei vain hävittäisi siitä mitään.

Luut käy pitkäkseen Tesselin sängylle. Tuijottaessaan pimeään hän näkee pikku hiljaa yhä enemmän tähtiä, jotka hohtavat seinässä sängyn vierellä, katossa ja kaapin kyljessä. Ne ovat imeneet itseensä päivänvaloa ja luovuttavat sitä nyt takaisin kuin hämyiset pikku saaret. Sama näkymä avautuu myös Tesselille sen jälkeen, kun Luut on antanut hänelle hyvänyönsuukon ja sammuttanut valon.

Luut osti muovitähdet Tesselille heidän käytyään Eise Eisingan planetaariossa. Eisinga oli lahjakas villankarstaajan poika, intohimoisen kiinnostunut matematiikasta ja tähtitieteestä, mutta joutui seuraamaan isäänsä karstaajan ammattiin. Hän toteutti haaveensa kotinsa tuvassa, johon hän vapaina iltapuhteinaan rakensi pienoismallin aurinkokunnasta. Sen toteutus vei yli seitsemän vuotta. Hän maalasi seinät ja katon yönsinisiksi, kattorosetissa riippui lampun sijasta kullanvärinen pallo ja sen ympärillä kiersivät planeetat, jotka kooltaan vaihtelivat appelsiinin ja saksanpähkinän välillä. Kylän kirkkoherra oli pelotellut ihmisiä ennustamalla, että lopun ajat olivat käsillä, sillä maa törmäisi pian muihin planeettoihin. Eisinga halusi osoittaa pienoismallillaan, että siitä ei ollut vaaraa, sillä jokainen planeetta kiersi aurinkoa omassa tahdissaan turvallisella etäisyydellä toisista. Hän mietti ja laski niin kauan, kunnes sai kunkin miniatyyriplaneettansa kiertämään kultaista aurinkoa todellisella nopeudellaan. Hän sahasi kattoon kapeita uria, ellipsejä, joissa jokainen planeetta kulki omaa rataansa. Monimutkaisen mekanismin hän kätki ullakolle. Eisinga saattoi katsella aurinkokuntaansa kaappisängystään, ja hänen tyynynsä vierellä riippui heilurikello, joka piti koko rattaiston käynnissä. Jupiter kiersi kahdessatoista vuodessa täyden ellipsin tuvan poikki, ja Neptunus olisi kuluneiden kahden vuosisadan aikana kiertänyt katon vasta yhden kerran.

Tesselin universumissa äiti- ja isäplaneetta kiertävät häntä kumpikin omalla radallaan ja nopeudellaan. Siinä missä kaikki hänen elämässään on tuplaantunut, talot, sängyt ja matkat, on kaikkein tärkein puolittunut. Vanhemmista puuttuu alati toinen.

Sydänyöllä Luut pysyy oikeassa kurssissa ulkoa kuuluvien äänten turvin. Niin kauan kuin hän kuulee puistosta puiden lehtien havinaa, kadulta auton hurinaa tai puhetta, ovat myös kanavan vastarannan talot vielä olemassa, ja yhdessä niistä nukkuu Tessel. Havinan vaietessa ikkunan taakse avautuu musta aukko, ja koskematon lastensänky syöksee Luutin radaltaan.

Niinä päivinä, kun Tessel on äidillään, Luut löytää hänet rasvaisista kädenjäljistä ovien reunoissa, joihin hän usein vahingossa tarttuu ovenkahvan sijasta rientäessään iloisena jonnekin. Ikkunassa Luut näkee vilkutusjälkien viuhkoja, ne heiluttavat hänen lähtiessään ja toivottavat hänet taas tervetulleeksi kotiin, kunnes hän pyyhkii ikkunat puhtaiksi. Jokin Tesselin olemuksessa tulee näkyviin hänen housuntaskunsa sisällössä, joka lojuu pesukoneen päällä kuin pöllön oksennuspallo: sekoitus risuja ja tahmeita siirappivohvelin muruja, irronnut nappi, myttyyn rutistettu paperi, joka on tuherrettu täyteen salakirjoitusta. Tesselin ollessa vastarannalla maapähkinätahnapurkki pysyy jääkaapissa eikä lattialla loju pieniä paitoja ja housuja kerättävänä, ei ole pitkiä hiuksia harjattavana ja letitettävänä, ei kapeaa selkää josta Luutin on häntä työntävä eteenpäin heidän pyöräillessään vastatuuleen. Käytännön vanhemmuuden virtakytkimen Luut pystyy painamaan päälle ja pois. Hän on tottunut siihen, ja hänen käsilleen jää aikaa muihin asioihin. Sille osalle hänestä, joka pitää hiljaisuudesta, on tilaa.

Ikiaikaista vaistoa ei ole helppo säätää kytkimestä. Niinä päivinä, kun Tesselin sänky pysyy tyhjänä, suojeluvietti vie Luutilta yöunet. Hän näkee paniikintäyteisiä unia, joissa Tesselin pieni käsi luiskahtaa hänen otteestaan ja tyttö katoaa väkijoukkoon. Toisissa unissa he ovat englantilaisessa maisemassa, jonka kumpuilevia niittyjä erottavat korkeat aidat. Yhdellä niityllä Tessel pompottelee jalkapalloa, hän pompauttaa sen rytmikkäästi kengästään ja sitten taas polvestaan. Luut katsoo matkan päästä ja näkee, miten aitojen takaa lähestyy susilauma, joka piirittää Tesselin joka suunnasta. Tessel ei huomaa mitään, hän jatkaa häiriintymättä laskemistaan, kaksikymmentäyksi, kaksikymmentäkaksi. Niin hurjasti kuin Luut huitookin käsillään, niin kovaa kuin hän karjuukin, Tessel ei näe eikä kuule häntä. Hän juoksee tytön luo, mutta joka yö hän myöhästyy.

Elämänsä ensimmäisten kahdenkymmenen vuoden aikana Luut ei aiheuttanut mainittavasti vahinkoa muiden elämälle, vaikka se ei mikään ansio ollutkaan. Hänen elämänsä eteni etupäässä pituussuunnassa, hänestä tuli pitempi ja vanhempi, ja kenellepä hän olisi voinutkaan tehdä pahaa sillä harvaan asutulla lakeudella, jolla sivuhenkilöitä oli vain kourallinen? Hänen omatuntonsa oli ruohoniittyä.

Vasta kun hän siirtyi kylästä kaupunkiin, alkoi uusi kasvu, ja hänen elämänsä kulki muiden elämää hipoen. Nyt kun Luut nelikymppisenä katsoo taakseen, hänen omatuntonsa on tiiviisti rakennettu. Vihreille niityille on noussut taloja, ja jotain on jo rapistunutkin. Luut on majoittanut epäonnistumisensa varjoisille kujille, hökkeleihin, joiden ikkunat ja ovet hän on laudoittanut umpeen. Juuri nämä rakennukset ovat kuitenkin julistautuneet suojelukohteiksi, ne kieltäytyvät väistymästä sijoiltaan. Mieluiten Luut hajottaisi ne purkukuulalla ja kylväisi vapautuneet tontit täyteen rapsia ja unikkoa.

Luut on oppinut olemaan oppaana omassa kaupungissaan, hän on sulkenut pääsyn tietyille kaduille punavalkoisin nauhoin. Pitäessään kaupunkikiertoja kiinnostuneille hän johdattaa heidät katsomaan kunniaansa ja onneaan, ne asuvat komeissa kanavataloissa, joiden maalipinta hohtaa. Hän kertoo peruskiven muurauksesta ja näyttää sormellaan koristeluja ovenkamanan yllä.

Hökkeleistä hän pitää heidät kaukana. Yhdessä niistä asuu lasten sukka, jossa on reikä. Ensin tuli vielä yksi joulu, jonka täytyi pysyä valkeana, syntymäpäivä jota juhlittiin ilman kyyneleitä, mutta lopulta ei enää ollut pakotietä. Tesselille täytyi kertoa huonot uutiset. Hän istui heidän välissään sängyn laidalla lapsensäaret laidan yli heiluen. Hänen jalkateränsä hipelöivät toisiaan, ja vasemman jalan sukan reiästä törrötti paljas pikku varvas, se vispasi jännittyneesti ylös alas. Kun Kris ja Luut eivät enää löytäneet sanoja, jäi varvaskin aloilleen.

Luut on asunut jo yhdeksässä talossa, hänen juurensa eivät enää kasva syvemmälle maahan vaan törröttävät joka suuntaan kuin sähköiset hiukset. Kaupungissa hänen yläkerran asuntonsa on lakka siivekkäille tulokkaille. Alhaalla kadulla on jokainen neliometri jo täynnä muiden kaupunkilaisten juuria, ne rehottavat oviportaiden ja katujen alla ja nostavat siellä täällä katukiviä ja tiiliä koholle ja tekevät asfalttiin repeämiä.

Luutin työhuone on toisessa kerroksessa, ikkunoista näkyy rivi kastanjapuiden latvuksia. Hän viettää suuren osan päivästäan lehvistön ja lintujen korkeudella, mustarastaiden ja muiden rastaiden laulut kantautuvat suoraan hänen korviinsa. Suoraan eteenpäin katsoessaan hän voi kuvitella olevansa metsässä, mutta kun hän hiukankin laskee katsettaan, näköpiiriin tunkeutuu käytännön kaupunkielämä, liikennemerkkien, mainospylväiden, pysäköintiautomaattien, jäteastioiden ja liikennevalojen sekamelska. Samaa rumuutta on siinä, miten hänen uudet rakennuksensa häpäistään niiden tultua valmiiksi. Pienoismallin seesteinen tunnelma häviää savuna ilmaan, kun kevytsoraruukuissa törröttävät toimistokasvit ja kopiokoneiden, palosammuttimien ja kirkkaanvihreiden hätäuloskäyntimerkkien armeijat saapuvat.

Mieluummin Luut suuntaa katseensa pilviin ja lehvistöön, jospa niiden elinvoima tekisi hyvää hänen luonnoksilleenkin. ”Shakkei”, lainamaisema, sillä sanalla japanilaiset kutsuvat kaukaista vuorenhuippua tai puuta, joka ei ole oman talon puutarhassa mutta muodostaa osan talon näköalasta ja asumiselämyksestä.

Onko myös lainaelämälle olemassa sana? Naapurit ovat saaneet ensimmäisen lapsensa. Yön pimeimpinä hetkinä Luut heräsi kolinaan, jota seurasivat voihekaisut ja ääntely, joka kuulosti karitsan määkäisyiltä. Siitä hetkestä asti uusi elämä on välähdellyt sen seinän läpi, joka erottaa hänen sänkyään kehdosta. Luutille seinä ei enää ole kova, kivinen raja vaan untuvainen, pumpulinen kudus, jonka läpi leijuu vauvantalkin ja aniksen tuoksuja. Äidin ja lapsen nukkuessa Luut tassuttelee kotona sukkasillaan ja sulkee ovet hiljaa. Yöllä uusi elämä on niin lähellä, että käsivartensa ojentaessaan hän ulottuisi keinuttamaan kehtoa.